

بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیاز سوادآموزان استان فارس

بابک شمشیری^۱، فروغ سنگی^۲، محمد مومنی^۳

چکیده

آموزش مداوم برای همه کشورها نه یک ضرورت سیاسی بلکه یک نیاز واقعی است به طوری که بی‌سوادی را یک مانع عمده در جهت کاهش و از بین بردن فقر می‌دانند. این پژوهش با هدف بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال، با نیاز سوادآموزان استان فارس انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل سه گروه، کارشناسان سوادآموزی، آموزش‌یاران و مخاطبان دوره انتقال در استان فارس بود. روش نمونه‌گیری روش طبقه‌ای نسبی بود و در مجموع تعداد ۲۶۱ پرسشنامه گردآوری شد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از سه پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. روایی پرسشنامه‌ها با استفاده از روش تحلیل گویه و پایایی آنها از طریق آلفای کرونباخ سنجیده شد که هر سه پرسشنامه از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار بودند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای در دو سطح قابل قبول و مطلوب استفاده گردید و نتایج نشان داد از نظر سه گروه مورد پژوهش، میانگین تمامی دروس از سطح قابل قبول بالاتر است. در مقایسه با سطح مطلوب، دروس قرآن و فرهنگ اسلامی از بالاترین میانگین برخوردارند و دروس ریاضی، ادبیات فارسی، علوم تجربی و علوم اجتماعی میانگین کمتری دارند و محتوای آموزشی این دروس در سطح مطلوب نمی‌باشد.

کلید واژه‌ها: سوادآموزی، کارشناسان سواد، آموزش‌یاران، مخاطبان دوره انتقال.

۱. عضو هیات علمی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز، ایران، نویسنده مسئول، bshamshiri@rose.shirazu.ac.ir

۲. کارشناس ارشد مدیریت آموزشی.

۳. کارشناس ارشد ریاضی.

دریافت: ۹۷/۱۰/۱۷ پذیرش: ۹۷/۱۱/۲۱

مقدمه

آموزش، سپردن دانستنی‌ها به دیگران است و دانستنی‌ها زمانی سودمندند که زمینه‌ای برای پدید آمدن تغییری در نوآموز و همچنین برای پرورش که به کار گرفتن توانایی‌هاست، گردد. آموزشی که به هیچ گونه تحولی نیانجامد، از معنی حقیقی خود دور شده است (نقیب‌زاده، ۱۳۸۹). امروزه آموزش بزرگسالان^۱ به عنوان موضوعی مورد علاقه و توجه در اتحادیه اروپا به شمار می‌رود. طبق گزارش‌های ارائه شده، یک پنجم بزرگسالان مهارت‌های بسیار کمی در زمینه خواندن و نوشتن و حساب کردن دارند (بکسیچ و دیگران، ۲۰۱۵). آموزش بزرگسالان مفهومی وسیع و گسترده دارد و شامل کلیه فعالیت‌های آموزشی و یادگیری بزرگسالان به صورت رسمی، غیررسمی و اتفاقی در زمینه‌های مختلف به خصوص سوادآموزی می‌گردد (ابراهیم زاده و محمد داودی، ۱۳۸۸).

عمده‌ترین دلایل عقب‌ماندگی سرزمین‌ها، ریشه در بی‌سوادی و وضعیت آموزشی آنها دارد. کارایی انسان‌ها و جمعیت‌ها در سایه سواد و آموزش به منصف ظهور می‌رسد. بهره‌وری بهینه از منابع موجود آنگاه عملی است که دانش و تخصص کافی در اختیار باشد، بسیاری از جوامع به دلیل سطح پایین آگاهی و مهارت، با مشکلاتی مانند سطح پایین درآمد روبرو هستند. از سوی دیگر بی‌سوادی یا کم‌سوادی در کشورهای جهان سوم وسیله‌ای برای تداوم استعمار آنهاست. توسعه که خود شامل تحول در وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌باشد رابطه تنگاتنگ با رشد سواد و آموزش دارد؛ در نتیجه به هر میزان سطح سواد افزایش یابد، آن جامعه در رسیدن به توسعه موفق‌تر خواهد بود. بدیهی است که انسان آموزش دیده و ماهر، قدرت و کارایی بالایی دارد که می‌تواند در مسائل فردی و جمعی آگاه‌تر و ماهرانه‌تر عمل نماید (پوررمضان و امیری میکال، ۱۳۹۳). نتایج مطالعات نشان داده است که سطح بالای سواد در میان افراد جامعه ارتباط مثبتی با سطوح پایین فقر دارد (گزارش ملی مالوی، ۲۰۰۸) و بی‌سوادی یک مانع عمده در جهت کاهش و از بین بردن فقر است (نیاموگسیرا و رایبسون، ۲۰۰۵). این مسأله یکی از مهم‌ترین مسایلی است که در حال حاضر دامنگیر جوامع بشری است و ریشه در تاریخ، فرهنگ، سیاست و اقتصاد هر جامعه دارد و بر زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی موجود اثر می‌گذارد؛ همچنین سبب عقب‌ماندگی اجتماع و عقیم ماندن خلاقیت و توانایی‌های انسان‌ها می‌شود. با اینکه از سالیان دراز موضوع بی‌سوادی و ریشه‌کن ساختن آن، در بسیاری از جوامع مخصوصاً در کشورهای جهان سوم مورد توجه بوده است، اما آمار و ارقام موجود نشان می‌دهد که در این زمینه موفقیت‌چندانی حاصل نشده است (صباغیان، ۱۳۷۷).

فشارهای سیاسی گروه‌های پیشرو در کشورهای در حال رشد باعث شده است که دولت‌ها به گسترش آموزش و پرورش و ریشه‌کنی بی‌سوادی توجه بیشتری مبذول دارند. مثلاً در کشور ما سعی بر این است که تا پایان قرن چهاردهم هجری (سال ۱۴۰۰) بی‌سوادی توده مردم را ریشه‌کن کنند و یا میزان آن را به حداقل ممکن کاهش دهند. توفیق در چنین امری مستلزم وجود نیروی انسانی کافی، عزم و اراده ملی و آگاهی از اهمیت مسأله است (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳).

از آنجا که وزارت آموزش و پرورش مهمترین نهاد تعلیم و تربیت رسمی عمومی است؛ این سازمان می‌تواند متولی فرآیند تعلیم و

۱. Adult Literacy

۲. Nyamugasira & robinson

تربیت در همه ساحت‌های تعلیم و تربیت، قوام بخش فرهنگ عمومی و تعالی بخش جامعه اسلامی بر اساس نظام معیار اسلامی، با مشارکت خانواده، نهادها و سازمان‌های دولتی و غیر دولتی باشد (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش). از این رو این سازمان با ارائه برنامه‌های سوادآموزی در سطح گسترده و در دوره‌های مختلف، با هدف زمینه سازی برای پرورش افراد مومن و باسواد، مانوس با قرآن، برخوردار از آداب و مهارت‌های زندگی با سبک اسلامی- ایرانی، توانمند در حل مسایل و مشکلات زندگی، علاقه‌مند به کار، تولید و مشارکت در امور اجتماعی، مشتاق به یادگیری با قابلیت استمرار و استقلال یادگیری در جهت ریشه کنی بی‌سوادی فعالیت می‌کند. ارائه‌ی این گونه برنامه‌ها پیامدهای فردی، خانوادگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، بهداشتی و فرهنگی را به دنبال خواهد داشت (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳) و بر بهره‌وری و توسعه جوامع تاثیرگذار خواهد بود (پوررمضان و امیری میکال، ۱۳۹۳). افزون بر این، دستیابی آحاد جامعه در سطح مناسب دانش عمومی و از بین رفتن بی‌سوادی یکی از اولویت‌دارترین اهداف بخش نظام علم، فناوری و نوآوری کشور است که به درستی در بند ۲-۳ نقشه جامع علمی کشور مورد تاکید قرار گرفته است (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳).

از این رو در جهت رسیدن به این اهداف، دوره انتقال به عنوان یکی از دوره‌های مهم در معاونت سوادآموزی آموزش و پرورش ایران و آموزش بزرگسالان، با استفاده از محتوای آموزشی مشخص در قالب شش عنوان کتاب، فرصت مناسبی برای ادامه تحصیل افرادی که دوره اولیه سوادآموزی را گذرانده‌اند فراهم می‌سازد. در این پژوهش به بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی طراحی شده دوره انتقال و نیازهای سوادآموزان پرداخته شد. امید است نتایج این پژوهش بتواند در بهبود و ارتقاء کیفیت محتوای آموزشی این دوره، سطح آموزش آموزش دهندگان، یادگیری مخاطبان و در نهایت بهبود وضعیت زندگی فردی و اجتماعی فراگیران موثر باشد. لذا هدف کلی از انجام این پژوهش بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیاز سوادآموزان استان فارس بود و در این راستا سوالات زیر مطرح شد:

- ۱) میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه کارشناسان به چه میزان است؟
- ۲) میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه آموزش‌یاران به چه میزان است؟
- ۳) میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه مخاطبان انتقال به چه میزان است؟

مبانی نظری پژوهش

آموزش بزرگسالان

از آنجاییکه آموزش بزرگسالان با تاریخ، سن، فرهنگ و درجه رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر کشور بستگی دارد، لذا نمی‌توان تعریف جامعی برای آن پیدا کرد که در همه کشورهای جهان قابل قبول باشد. در هر یک از کشورهایی که این نوع آموزش جریان دارد، با توجه به عوامل بالا و میزان توسعه نظام آموزشی، ابعاد خاصی از این نوع آموزش مورد تاکید و اولویت قرار می‌گیرد. در اولین کنفرانس بین‌المللی آموزش بزرگسالان این نوع آموزش چنین تعریف شده بود: "آموزش بزرگسالان فرایندی است که بر اساس آن افرادی که دیگر به آموزشگاه‌ها نمی‌روند و برنامه تمام وقتی را دنبال نمی‌کنند آگاهانه عهده‌دار فعالیت‌های مستمر و سازمان‌یافته‌ای به منظور ایجاد تغییر در اطلاعات، دانش، درک یا مهارت‌ها، گرایش و نگرش و یا شناخت و حل مسائل شخصی و یا محلی خویش می‌گردند".

عیسی‌زاده (۱۳۸۷) بیان می‌کند آموزش بزرگسالان فعالیتی است سازمان‌یافته به منظور ایجاد جامعه در حال یادگیری از طریق انتقال

دانش، ارزش و مهارت روزآمد به بزرگسالان، تا بتوانند در جهت تکامل و تعالی حرکت کنند و در سرنوشت جامعه خود از لحاظ اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مشارکت فعالانه داشته باشند. بنابراین تعریف، آموزش بزرگسالان شامل کلیه فعالیت‌های آموزشی سازمان یافته‌ای می‌شود که برای بزرگسالان تدارک می‌یابند که برخی از آنها عبارت‌اند از: سوادآموزی، که شکل نسبی آن آموزش خواندن و نوشتن و ریاضیات پایه است. آموزش‌های فرهنگی، شامل برنامه‌های سیاسی، اجتماعی، مذهبی و هنری. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای. آموزش‌های تکمیلی و آموزش‌هایی که برای ارضای نیازهای روانی، سرگرمی و صرف اوقات فراغت و افزایش وسعت دید و بهبود نگرش بزرگسال به زندگی و جهان تدارک می‌شوند (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳).

سوادآموزی

اصطلاحی که گاهی به جای کل جریان آموزش بزرگسالان به کار می‌رود سوادآموزی است. با توجه به تعریف آموزش بزرگسالان، این آموزش دارای ابعاد گوناگونی است که سوادآموزی تنها یک بعد آن محسوب می‌شود. آموزش سواد که معمولاً از آن به آموزش خواندن و نوشتن به زبانی که فرد تکلم می‌کند و ریاضیات مقدماتی تعبیر و تفسیر می‌شود، فعالیتی است با دامنه محدودتر از آموزش بزرگسالان. در کشور ما و بیشتر کشورهای در حال توسعه، به دلیل اینکه تعداد افراد بی‌سواد رقم قابل ملاحظه‌ای از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند و بی‌سوادی مانع بزرگی در راه پیشرفت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه است، مبارزه با بی‌سوادی به منظور دادن آموزش‌های اساسی و پایه برای بزرگسالانی که در سنین مدرسه، به این نوع آموزش‌ها دسترسی نداشته‌اند، اهمیت زیادی پیدا می‌کند. از این رو رویکرد اصلی برای آموزش بزرگسالان رویکرد سوادآموزی است.

در این رویکرد عمده‌ترین تلاش این است که اشخاص بی‌سواد با مهارت‌های اصلی خواندن و نوشتن و حساب کردن آشنا شوند تا درهای ارتباط نوشتاری بر روی آنها گشوده شود. اما از آنجایی که کلام چیز ایستا و مجزا از تجربه شخصی انسان‌ها نیست و یکی از ابعاد اندیشه انسان در مورد جهان محسوب می‌شود، صرف آموزش مهارت خواندن و نوشتن هیچ مشکلی از مشکلات بی‌سوادان را حل نمی‌کند و تاثیر چندانی در بهبود وضع زندگانی آن‌ها ندارد. بنابراین در استفاده از این رویکرد ابتدا باید معنا و مفهوم تازه‌ای از سواد را که نیاز امروزی انسان‌هاست مشخص کرد، سپس به سوادآموزی پرداخت. زیرا سوادآموزی، امروز در حقیقت دستیابی انسان به نوعی از ابزار جدید برای اندیشیدن محسوب می‌شود. به عبارت دیگر سوادآموزی آموختن مهارت‌های خواندن و نوشتن نه به صورت یک غایت و هدفی قایم به ذات، بلکه وسیله‌ای برای کسب اطلاعات و آگاهی‌ها، به منظور پرورش مهارت‌های زندگی، استفاده از منابع محیط و مشارکت بیشتر در حیات سیاسی و اجتماعی جامعه خود و مهمتر از همه درک بهتر جهان هستی محسوب می‌شود (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳).

مرکز آمار ایران نیز باسواد را فردی می‌داند که می‌تواند متن ساده‌ای را به زبان فارسی یا هر زبان دیگری بخواند و بنویسد، خواه مدرک رسمی داشته باشد یا نداشته باشد (۱۳۹۵). همچنین سواد، مجموعه توانایی‌ها و قابلیت‌هایی است که فرد را قادر می‌سازد تا با اعتماد به نفس با مسایل اجتماعی و فردی مواجه شده و آنها را به روش صحیح حل کند؛ ارتباط و تعامل سازنده‌ای با دیگران و محیط پیرامون برقرار نماید؛ آگاهانه و اختیاری در توسعه جامعه محلی و ملی مشارکت نماید؛ اطلاعات خود را مدیریت کند، دانش خود را توسعه دهد و با استفاده

درست از آنها زندگی خود را بهبود بخشید (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳). ساختار آموزشی نهضت سوادآموزی شامل سه دوره بدین شرح است: ۱. دوره سوادآموزی ۲. دوره تحکیم سواد ۳. دوره انتقال.

دوره انتقال

دوره انتقال دوره‌ای است که فرصت ادامه تحصیل برای کسانی که دوره‌ی سوادآموزی را گذرانده‌اند یا کسانی که فاقد شرایط ادامه تحصیل در نظام آموزش و پرورش رسمی هستند، فراهم می‌سازد. فردی می‌تواند در دوره انتقال ثبت نام نماید که دارای کارنامه قبولی دوره سوادآموزی/ دوره تکمیلی/ دوره پایان نهضت سوادآموزی یا کارنامه پایه سوم/ چهارم و پنجم ابتدایی بعد از سال ۹۲-۹۱ باشد. هدف‌های مطرح شده برای مخاطبان دوره انتقال به قرار زیر می‌باشد: گسترش مهارت‌های خواندن و نوشتن و درک مطلب و کاربرد آن در زندگی؛ گسترش فرهنگ و معارف دینی و توانمندسازی افراد در بکارگیری دستورات دینی در زندگی فردی و اجتماعی؛ آشنایی بیشتر با مفاهیم ریاضی و علوم و توانمندی به کارگیری آن در زندگی روزمره؛ رشد بینش اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بزرگسالان. این دوره شامل ۸۰۰ ساعت آموزش است که ۲۰۰ ساعت آن به صورت خودآموز و غیر حضوری طراحی و اجرا می‌شود. مواد درسی این دوره شامل ادبیات فارسی، فرهنگ و معارف اسلامی، ریاضی، علوم تجربی، علوم اجتماعی و قرآن می‌باشد که برای هر عنوان کتاب اهدافی مطرح شده است.

تحول آموزش بزرگسالان در ایران

در کشور ما آموزش بزرگسالان به قدمت تاریخ آموزش و پرورش است. از همان ابتدای سکونت آریایی‌ها در ایران که به تشکیل حکومت و تربیت افراد مورد نیاز برای اداره این حکومت دست زدند، این نوع آموزش مطرح بوده است. در ایران قبل از اسلام، آموزش و پرورش سخت طبقاتی بود و بیشتر به تربیت جنگ‌آوران و فرماندهان نظامی و تربیت رهبران مذهبی و دبیران درباری اختصاص داشت. بعد از نفوذ اسلام و گسترش فرهنگ اسلامی در ایران، محدودیت‌های طبقاتی برای آموزش و پرورش از میان رفت و حتی محدودیت‌های سستی برای هر فرد مسلمان نیز از بین رفت. به طوری که در مراکز آموزشی که بیشتر مساجد یا مدارس بودند شرط سنی برای استفاده از درس‌ها وجود نداشت. تمام این کوشش‌ها به صورت غیررسمی و اغلب پراکنده انجام می‌شد.

پس از آشنایی ایرانیان با فرهنگ اروپایی و نفوذ آن به ایران، قبول مسئولیت دولت برای آموزش همگانی مردم مطرح شد و ایجاد مدارس دولتی مورد توجه قرار گرفت. در پی این تحول، موضوع آموزش بی‌سوادان بزرگسال نیز از سوی عده‌ای از علاقه‌مندان به گسترش فرهنگ و آموزش در میان مردم مطرح گردید. به طوری که نخستین کلاس آکابر در سال ۱۲۸۶ در دبستان رحمت شیراز با کوشش و همت جمعی از مشروطه خواهان تأسیس شد و مورد استقبال مردم واقع گردید. برای آگاهی از چگونگی شکل‌گیری فعالیت‌های سوادآموزی در طول قرن گذشته و قرن حاضر تاریخچه اجمالی این فعالیت‌ها به طور فهرست‌وار ذکر می‌شود.

۱- سال ۱۲۸۶ تشکیل کلاس‌های آکابر در شیراز به همت مشروطه خواهان که این سرآغاز فعالیت‌های سوادآموزی است.

۲- سال ۱۲۸۸ تصویب آموزش اجباری همگانی برای کودکان هفت سال به بالا.

- ۳- سال ۱۳۱۵ تصویب نظام‌نامه آکابر مبنی بر تشکیل کلاس‌های آکابر در مدارس دولتی و موظف نمودن کارکنان بی سواد دولت و مؤسسات عمومی و پیشه‌وران جهت شرکت در این کلاس‌ها.
- ۴- سال ۱۳۲۲ آغاز فعالیت کلاس‌های آکابر.
- ۵- سال ۱۳۲۸ تأسیس اولین کلاس آموزش بزرگسالان در ورامین.
- ۶- سال ۱۳۳۵ تجدید نظر در برنامه تعلیمات اساسی و ایجاد بنگاه عمران وزارت کشور و تهیه و تنظیم کتاب‌های «همه با سواد شویم».
- ۷- سال ۱۳۴۱ ایجاد سپاه دانش.
- ۸- سال ۱۳۴۶ اجرای طرح تجربی سواد آموزی تابعی در اصفهان و دزفول.
- ۹- سال ۱۳۵۵ ارائه و اجرای طرح جهاد ملی سواد آموزی (شعبانی، ۱۳۸۵)
- در رابطه با سواد آموزی در ایران و سایر کشورها تاکنون مطالعات محدودی صورت پذیرفته است؛ به گونه‌ای که با وجود جست‌وجوی فراوان در سایت‌ها و پایگاه‌های علمی متعدد و معتبر، پژوهشی در زمینه سواد آموزی و به خصوص محتوای آموزشی کتاب‌های دوره‌های سواد آموزی، یافت نشد.

روش‌شناسی پژوهش

طرح پژوهش

این پژوهش با هدف بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای فراگیران آن انجام شد و به لحاظ هدف جزء پژوهش‌های کاربردی و از نظر روش توصیفی می‌باشد. محتوای آموزشی دوره انتقال، توسط سازمان نهضت سواد آموزی در قالب شش عنوان کتاب تدوین شده است و در این پژوهش با مطالعه و بررسی کتاب‌های آموزشی و همچنین کتاب راهنمای آموزش این دوره، تعیین شد. نیاز مخاطبان انتقال با بررسی اسناد و مدارک موجود و نیز از طریق پرسشنامه محقق ساخته مشخص گردید.

جامعه آماری و نمونه پژوهش

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کارشناسان سواد آموزی در اداره کل آموزش و پرورش فارس (نواحی ۵ گانه شیراز و کارشناسان سواد آموزی شهرستان‌ها)، تمامی آموزش‌یاران دوره انتقال سواد آموزی و کلیه مخاطبانی که دوره انتقال را در استان فارس گذرانده‌اند، می‌باشد. تعداد این افراد به تفکیک سن و جنسیت به شرح جدول شماره ۱ می‌باشد. نمونه پژوهش با استفاده از جدول مورگان و محاسبه فرمول کوکران انتخاب شد و از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی استفاده گردید. در نهایت تعداد ۵۱ پرسشنامه از گروه کارشناسان سواد آموزی، ۱۴۷ پرسشنامه از گروه آموزش‌یاران، و ۶۳ پرسشنامه از گروه مخاطبان سواد آموزی جمع‌آوری شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جدول ۱. جامعه آماری پژوهش

بالای سال ۵۰	۴۰-۴۹ سال	۳۰-۳۹ سال	۲۰-۲۹ سال	۱۰-۱۹ سال	جنس	گروه های پژوهش
۲۳۳	۳۹۹۶	۱۸۴۲	۷۸۹	۲۴۴	زن	مخاطب انتقال
۲۷	۲۷۹	۱۱۹	۸۷	۲۹	مرد	مخاطب انتقال
						کارشناس سواد آموز
۱۱۰						
۶۹۷						آموزش یاران

ابزار پژوهش

در این پژوهش به منظور بررسی میزان تطابق محتوای آموزشی با نیازهای مخاطبان دوره انتقال، گردآوری اطلاعات از طریق سه پرسشنامه محقق ساخته صورت پذیرفت:

- (۱) پرسشنامه کارشناسان: این پرسشنامه با توجه به اهداف دوره انتقال طراحی و تنظیم گردید و کارشناسان سوادآموزی به سوالات آن پاسخ دادند.
- (۲) پرسشنامه آموزش یاران: این پرسشنامه با توجه به اهداف دوره انتقال طراحی و تنظیم گردید و آموزش یاران سوادآموزی به سوالات آن پاسخ دادند.
- (۳) پرسشنامه مخاطبان: این پرسشنامه براساس اهداف دوره انتقال طراحی و تنظیم گردید و مخاطبانی که دوره انتقال را به پایان رسانده‌اند به سوالات آن پاسخ دادند.

روایی و پایایی پرسشنامه ها

در این پژوهش جهت محاسبه روایی پرسشنامه‌ها از روش تحلیل گویه استفاده گردید؛ به این صورت که همبستگی هر گویه با نمره کل همان بعد سنجیده شد و طیف ضرائب همبستگی بدست آمد. همچنین جهت محاسبه پایایی پرسشنامه‌ها از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید. نتایج حاصل، حاکی از روایی و پایایی مطلوب پرسشنامه‌ها است (جدول ۲).

جدول ۲. روایی و پایایی پرسشنامه‌ها

پرستشنامه	کتابهای دوره انتقال	ادبیات فارسی	فرهنگ اسلامی	علوم تجربی	علوم اجتماعی	قرآن	ریاضی
کارشناسان	طیف ضرائب همبستگی	۰/۶۰ - ۰/۸۷	۰/۸۷ - ۰/۸۷	۱	۰/۸۷ - ۰/۸۷	۰/۸۰ - ۰/۸۱	۰/۵۷ - ۰/۵۷
	سطح معناداری	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
	آلفای کرونباخ	۰/۸۹					
آموزش یاران	طیف ضرائب همبستگی	۰/۸۷ - ۰/۸۷	۰/۸۸ - ۰/۸۸	۱	۰/۸۷ - ۰/۸۷	۰/۸۷ - ۰/۸۷	۰/۸۴ - ۰/۸۴
	سطح معناداری	۰/۰۰۱ - ۰/۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱ - ۰/۰۰۱
	آلفای کرونباخ	۰/۸۹					
مخاطبان	طیف ضرائب همبستگی	۰/۸۸ - ۰/۸۸	۰/۸۷ - ۰/۸۷	۱	۰/۸۶ - ۰/۸۶	۰/۸۷ - ۰/۸۷	۰/۸۷ - ۰/۸۷
	سطح معناداری	۰/۰۰۰۱ - ۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱ - ۰/۰۰۰۱
	آلفای کرونباخ	۰/۸۸					

شیوه های تحلیل اطلاعات

جهت تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از سه پرسشنامه کارشناسان، آموزش‌یاران و سوادآموزان از نرم افزار SPSS و از روش تی تست تک نمونه‌ای استفاده شد.

یافته های پژوهش

جدول ۳ یافته‌های توصیفی پژوهش شامل فراوانی، میانگین و انحراف معیار داده‌های مربوط به پرسشنامه‌ها را نشان می‌دهد. همانگونه که ملاحظه می‌شود در گروه کارشناسان و آموزش‌یاران بیشترین میانگین متعلق به کتاب فرهنگ اسلامی و کمترین میانگین متعلق به کتاب علوم اجتماعی است اما در گروه مخاطبان بیشترین میانگین متعلق به کتاب قرآن و کمترین میانگین متعلق به کتاب علوم تجربی است.

جدول ۳. یافته های توصیفی پژوهش

پر سشنامه	انتقال	کتابهای دوره	ادبیات فارسی	فرهنگ اسلامی	علوم تجربی	علوم اجتماعی	قرآن	ریاضی	کل
کارشناسان	فراوانی		۵۱	۵۱	۵۱	۵۰	۵۰	۵۰	۵۱
	میانگین		۴/۰۴	۴/۵۱	۴/۱۳	۳/۹۲	۴/۲۴	۴/۰۴	۴/۱۴
	انحراف معیار		۰/۵۰	۰/۵۴	۰/۷۴	۰/۶۹	۰/۶۶	۰/۶۲	۰/۴۰
آموزش‌یاران	فراوانی		۱۴۷	۱۴۷	۱۴۷	۱۴۶	۱۴۷	۱۴۷	۱۴۷
	میانگین		۳/۷۹	۴/۴۰	۳/۸۲	۳/۴۸	۴/۰۴	۳/۵۷	۳/۸۴
	انحراف معیار		۰/۶۲	۰/۵۰	۰/۹۷	۰/۹۲	۰/۸۴	۰/۸۶	۰/۵۱
مخاطبان	فراوانی		۶۳	۶۰	۶۰	۶۰	۶۰	۶۰	۶۳
	میانگین		۴/۱۸	۴/۵۴	۴/۱۳	۴/۱۶	۴/۵۷	۴/۱۴	۴/۲۹
	انحراف معیار		۰/۴۸	۰/۳۶	۰/۹۶	۰/۴۴	۰/۴۰	۰/۶۷	۰/۵۱

سوال اول: انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه کارشناسان سوادآموزی به

چه میزان است؟

در ابتدا دیدگاه کارشناسان سوادآموزی با سطح قابل قبول (۳) مقایسه شد که نتایج آن در جدول شماره ۴ گزارش شده است. با توجه به مقدار t بدست آمده (۲۰/۱۳) در درجه آزادی ۵۰ و سطح معناداری ۰/۰۰۱ از نظر کارشناسان، محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال سوادآموزی از سطح قابل قبول بالاتر می‌باشد. این یافته به این معناست که از نظر کارشناسان میزان انطباق محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال از جمله ادبیات فارسی، فرهنگ اسلامی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، قرآن و ریاضی، با نیازهای سوادآموزان و اهداف مطرح شده برای این دوره قابل قبول است.

جدول ۴ نتایج آزمون تی تک نمونه ای (سطح قابل قبول) در گروه کارشناسان

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان t	میانگین	
۰/۰۰۰۱	۵۰	۱۴/۷۰	۴/۰۴	ادبیات فارسی
۰/۰۰۰۱	۵۰	۱۹/۷۹	۴/۵۱	فرهنگ اسلامی
۰/۰۰۰۱	۵۰	۱۰/۸۴	۴/۱۳	علوم تجربی
۰/۰۰۰۱	۴۹	۹/۳۹	۳/۹۲	علوم اجتماعی
۰/۰۰۰۱	۴۹	۱۳/۰۸	۴/۲۴	قرآن
۰/۰۰۰۱	۴۹	۱۱/۹۵	۴/۰۴	ریاضی
۰/۰۰۰۱	۵۰	۲۰/۱۳	۴/۱۴	کل

در ادامه دیدگاه کارشناسان سوادآموزی با سطح مطلوب (۴) مقایسه شد و نتایج این آزمون در جدول ۵ ارائه شده است. با توجه به مقدار t بدست آمده (۲/۵۳) در درجه آزادی ۵۰ و سطح معناداری ۰/۰۱۴ از نظر کارشناسان سوادآموزی، میزان انطباق محتوای آموزشی کتاب‌های دوره انتقال به طور کلی از سطح مطلوب بالاتر است. این یافته به این معناست که محتوای کتاب‌های دوره انتقال تا حدودی توانسته است پاسخگوی نیازهای فراگیران این دوره باشد. البته این مطلب در مورد کتاب‌های ادبیات فارسی، علوم تجربی، علوم اجتماعی و ریاضی صدق نمی‌کند. میزان انطباق محتوای آموزشی این کتاب‌ها با نیازهای فراگیران در سطح مطلوب معنادار نیست.

جدول ۵. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (سطح مطلوب) در گروه کارشناسان

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان t	میانگین	
۰/۵۶	۵۰	۰/۵۸	۴/۰۴	ادبیات فارسی
۰/۰۰۰۱	۵۰	۶/۷۴	۴/۵۱	فرهنگ اسلامی
۰/۱۹	۵۰	۱/۳۰	۴/۱۳	علوم تجربی
۰/۴۶	۴۹	-۰/۷۴	۳/۹۲	علوم اجتماعی
۰/۰۱۵	۴۹	۲/۵۳	۴/۲۴	قرآن
۰/۵۷	۴۹	۰/۵۶	۴/۰۴	ریاضی
۰/۰۱۴	۵۰	۲/۵۳	۴/۱۴	کل

سوال دوم: انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه آموزش یاران به چه میزان

است؟

در ابتدا دیدگاه آموزش یاران با سطح قابل قبول (۳) مقایسه شد که نتایج آن در جدول شماره ۶ آمده است. با توجه به مقدار t بدست آمده (۱۹/۹۵) در درجه آزادی ۱۴۶ و سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ از نظر آموزش یاران، محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال سوادآموزی بالاتر از سطح قابل قبول می‌باشد. این یافته به این معناست که از نظر آموزش یاران محتوای آموزشی انطباق کلیه کتاب‌های دوره انتقال از جمله ادبیات فارسی، فرهنگ اسلامی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، قرآن و ریاضی، با نیازهای سوادآموزان و اهداف مطرح شده در این دوره قابل قبول است.

جدول ۶. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (سطح قابل قبول) در گروه آموزش یاران

میانگین	میزان t	درجه آزادی	سطح معناداری	
۳/۷۹	۱۵/۵۶	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	ادبیات فارسی
۴/۴۰	۳۳/۴۵	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	فرهنگ اسلامی
۳/۸۲	۱۰/۲۱	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	علوم تجربی
۳/۴۸	۶/۳۵	۱۴۵	۰/۰۰۰۱	علوم اجتماعی
۴/۰۴	۱۴/۹۶	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	قرآن
۳/۵۷	۸/۰۲	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	ریاضی
۳/۸۴	۱۹/۹۵	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	کل

در ادامه دیدگاه آموزش یاران با سطح مطلوب (۴) مقایسه شد و نتایج این آزمون در جدول ۷ ارائه شده است. با توجه به مقدار t بدست آمده (۳/۵۹-) در درجه آزادی ۱۴۶ و سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ از نظر آموزش یاران میزان انطباق محتوای آموزشی کتاب‌های دوره انتقال از سطح مطلوب پایین تر است. این یافته به این معناست که انطباق محتوای این کتاب‌ها با نیازهای فراگیران این دوره در حد مطلوب نیست و با میزان انطباق مورد نظر سازمان نهضت سوادآموزی فاصله دارد. البته این مطلب در مورد کتابهای فرهنگ اسلامی، علوم تجربی و قرآن صدق نمی‌کند. این یافته حاکی از آن است که میزان انطباق محتوای آموزشی این کتاب‌ها با نیازهای سوادآموزان بسیار مناسب است.

جدول ۷. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (سطح مطلوب) در گروه آموزش یاران

میانگین	میزان t	درجه آزادی	سطح معناداری	
۳/۷۹	-۳/۹۵	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	ادبیات فارسی
۴/۴۰	۹/۵۸	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	فرهنگ اسلامی
۳/۸۲	-۲/۱۵	۱۴۶	۰/۰۳۰	علوم تجربی
۳/۴۸	-۶/۷۱	۱۴۵	۰/۰۰۰۱	علوم اجتماعی
۴/۰۴	۰/۶۴	۱۴۶	۰/۵۱	قرآن
۳/۵۷	-۶/۰۲	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	ریاضی
۳/۸۴	-۳/۵۹	۱۴۶	۰/۰۰۰۱	کل

سوال سوم: انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه مخاطبان دوره انتقال به چه**میزان است؟**

جهت پاسخ به این سوال، دیدگاه مخاطبان دوره انتقال با سطح قابل قبول (۳) مقایسه شد که نتایج آن در جدول شماره ۸ آمده است. با توجه به مقدار t بدست آمده (۱۹/۸۲) در درجه آزادی ۶۲ و سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ می توان گفت از نظر مخاطبان دوره انتقال، محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال سوادآموزی بالاتر از سطح قابل قبول می باشد. این یافته به این معناست که از نظر مخاطبان انطباق محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال از جمله ادبیات فارسی، فرهنگ اسلامی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، قرآن و ریاضی، با نیازهای سوادآموزان و اهداف مطرح شده در این دوره قابل قبول است.

جدول ۸. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (سطح قابل قبول) در گروه مخاطبان دوره انتقال

میانگین	میزان t	درجه آزادی	سطح معناداری
۴/۱۸	۱۹/۵۳	۶۲	۰/۰۰۰۱
۴/۵۴	۳۲/۹۳	۵۹	۰/۰۰۰۱
۴/۱۳	۹/۰۹	۵۹	۰/۰۰۰۱
۴/۱۶	۲۰/۳۲	۵۹	۰/۰۰۰۱
۴/۵۷	۲۹/۷۸	۵۹	۰/۰۰۰۱
۴/۱۴	۱۳/۱۴	۵۹	۰/۰۰۰۱
۴/۲۹	۱۹/۸۲	۶۲	۰/۰۰۰۱

در ادامه دیدگاه مخاطبان با سطح مطلوب (۴) مقایسه شد و نتایج این آزمون در جدول ۹ ارائه شده است. با توجه به مقدار t بدست آمده (۴/۵۴) در درجه آزادی ۶۲ و سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ از نظر مخاطبان دوره انتقال، میزان انطباق محتوای آموزشی کتاب‌های دوره انتقال در کل از سطح مطلوب بالاتر است. این یافته به این معناست که محتوای کتاب‌های دوره انتقال تا حدودی توانسته است پاسخگوی نیازهای فراگیران این دوره باشد. البته این مطلب در مورد کتاب‌های علوم تجربی و ریاضی صدق نمی کند.

جدول ۹. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (سطح مطلوب) در گروه مخاطبان دوره انتقال

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان t	میانگین	
۰/۰۰۳	۶۲	۳/۱۱	۴/۱۸	ادبیات فارسی
۰/۰۰۰۱	۵۹	۱۱/۵۷	۴/۵۴	فرهنگ اسلامی
۰/۲۸	۵۹	۱/۰۷	۴/۱۳	علوم تجربی
۰/۰۰۵	۵۹	۲/۹۰	۴/۱۶	علوم اجتماعی
۰/۰۰۰۱	۵۹	۱۰/۸۷	۴/۵۷	قرآن
۰/۱	۵۹	۱/۶۷	۴/۱۴	ریاضی
۰/۰۰۰۱	۵۹	۴/۵۴	۴/۲۹	کل

بحث و نتیجه گیری

با وجود اقدامات انجام شده برای توسعه برنامه درسی نو برای یادگیرندگان بزرگسال، هنوز فاصله‌ها و تناقضات بین نیازهای یادگیری، اهداف و محتوای برنامه درسی حل نشده است. اغلب در کشورهای صنعتی که کار یادگیری را در مقیاس کوچک آغاز کرده‌اند و از طریق سازمان‌های مردمی جریان یافته است، برنامه درسی کلی وجود ندارد. این کشورها به برنامه درسی آزاد اعتقاد دارند (وطني، ابراهیمیان و کیاشری، ۱۳۸۶). در ایران با وجود آنکه برنامه‌های سوادآموزی از قدمت بسیاری برخوردارند، اهداف این برنامه‌ها از قبل مشخص شده است و دست اندرکاران دوره‌های سوادآموزی در جهت تحقق این اهداف تلاش می‌کنند.

همانگونه که نتایج این پژوهش نشان داد از نظر سه گروه مورد پژوهش، محتوای آموزشی این دوره قابل قبول است و در سطح متوسط، کتاب‌های ادبیات فارسی، فرهنگ اسلامی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، قرآن و ریاضی توانسته است نیازهای مخاطبان این دوره را تامین کند. در ادامه میانگین‌ها با سطح مطلوب مقایسه شد و نتایج نشان داد که دروس فرهنگ اسلامی و قرآن از بالاترین میانگین برخوردار بود و این دو درس در سطح بسیار مناسبی توانسته است پاسخگوی نیازهای فراگیران دوره انتقال باشد. به دلیل اهمیت آموزش قرآن و فرهنگ اسلامی در کشور ما، بدیهی است که توجه به محتوای آموزشی و تحقق اهداف این دو کتاب در میان طراحان و برنامه‌ریزان درسی دوره‌های سوادآموزی بیشتر از سایر دروس است.

در زمینه محتوای آموزشی و میزان انطباق آن با اهداف کتاب‌های ادبیات فارسی، ریاضی، علوم تجربی و علوم اجتماعی نتایج پژوهش نشان داد که میانگین‌ها تا حدودی با سطح انطباق مورد انتظار فاصله دارد. بر این اساس محتوای آموزشی این کتاب‌ها نتوانسته است نیازهای مخاطبان خود را به بهترین شکل ممکن و در سطح مطلوب برطرف سازد و تلاش‌های بیشتری در این زمینه باید صورت پذیرد. از جمله مشکلات کتاب فارسی دوره انتقال می‌توان به این موارد اشاره کرد: میزان قواعد زبان فارسی مطرح شده در کتاب ادبیات فارسی زیاد است.

بین زبان فارسی که آموزش داده می شود و زبان بومی و محلی مخاطبان همخوانی وجود ندارد. حجم کتاب فارسی دوره انتقال بسیار زیاد است. مطالب کتاب فارسی با فونت ریز نوشته شده است. درک و فهم برخی مطالب برای سوادآموزان مشکل است مانند شعرها و قواعد فارسی.

برخی عوامل ضعف آموزش درس ریاضی که مربوط به محتوای کتاب های درسی ابتدایی می باشد و محدودیت هایی را در این خصوص ایجاد کرده است، اینچنین مطرح شد: محدودیت زمان، محدود کردن معلم در انتخاب محتوا و فعالیت مناسب، عدم هماهنگی در ارایه مطالب محتوای درس، عدم توجه به معرفی مشاهیر ریاضی کشور، بی توجهی به وجود بازی های فکری متنوع که افراد را بیشتر به درس ریاضی جذب کند، عدم توجه به نیازهای اصلی آموزش گیرنده (سایت شاپرک).

مجموعه این عوامل و نقاط ضعف در زمینه محتوای کتاب ریاضی در پایه ابتدایی را می توان از عوامل اصلی ضعف در کتاب ریاضی دوره انتقال سوادآموزی نیز دانست. زیرا همانگونه که ملاحظه می شود برنامه درسی ریاضی تاکنون و در همه دوره های تحصیلی آموزش و پرورش نتوانسته است پاسخگوی نیازهای مخاطبان خود باشد و دانش آموزان در دوره های مختلف تحصیلی در یادگیری این درس دارای مشکلاتی هستند. در دوره انتقال سوادآموزی نیز وضعیت به همین صورت است. نظرات کارشناسان و آموزش یاران سوادآموزی نیز تاییدکننده مطالب ارائه شده است؛ مواردی از قبیل: حجم زیاد کتاب ریاضی، مطالب پیچیده و دشوار به ویژه قسمت آخر کتاب ریاضی، دشوار و غیر قابل درک بودن مبحث درصد و تناسب، مفهوم کسر و جمع و تفریق آنها برای فراگیران، پیچیده بودن آزمون پایانی درس ریاضی به ویژه مسئله ها، محدود بودن زمان تدریس ریاضی و نداشتن زمان برای حل تمرین های کتاب.

علوم اجتماعی یکی دیگر از دروس دوره انتقال است. یکی از ضرورت های اساسی وجود این برنامه درسی، لزوم ایجاد عشق و علاقه نسبت به سرزمین و حفظ کشور، شناخت منابع و استعداد های آن و همچنین حفظ و انتقال میراث فرهنگی کشور است (فلاحیان و همکاران، ۱۳۹۱). در خصوص مسایل و مشکلات این کتاب نظرات کارشناسان و آموزش یاران سوادآموزی جمع بندی و ارایه شده است محتوای کتاب علوم اجتماعی مباحثی فراتر از نیاز سوادآموزان دارد و حجم بسیار زیادی، با توجه به مدت زمان تدریس دارد. مطالب این کتاب بیشتر به صورت کلی و کشوری طراحی شده و بهتر است مطالب به صورت محلی و منطقه ای انتخاب شوند و یا آموزش یاران حق انتخاب و تدریس مطالب مورد نیاز فراگیران، از میان کل مطالب را داشته باشند تا سوادآموزان در یادگیری آن مشارکت بیشتری داشته باشند. مطالب با توجه به نیازهای سنی فراگیران طراحی نشده است. برخی از آموزش دهندگان دارای صلاحیت لازم در تدریس دروس نیستند. طراحی سوالات امتحانی با دقت و هدف مندی انجام نمی شود.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد میانگین درس علوم تجربی نیز تا حدی پایین بود و این درس نتوانسته نیازهای مخاطبان این دوره را در سطح مطلوب برطرف سازد. در زمینه محتوای درس علوم تجربی نیز نظرات کارشناسان و آموزش یاران درخور توجه است: حجم مطالب بسیار زیاد و سنگین است و مدت زمان اختصاص یافته به آموزش علوم تجربی محدود است. مطالب کتاب علوم تجربی کاملاً واضح نیست و درک آن برای مخاطبان مشکل است. محتوای آموزشی با توجه به نیازهای سنی فراگیران طراحی نشده است.

پیشنهادهای پژوهش

بر اساس نتایج پژوهش انتظار می‌رود ضمن در نظر گرفتن شرایط سنی و ویژگی‌های مخاطبان این دوره، در جهت کاهش محتوای آموزشی تلاش گردد. همچنین لازم است که با توجه به ویژگی‌های مخاطبان اصلی سوادآموزی و شناخت نیازهای آنها، تبیین اهداف برنامه درسی و انتخاب و چینش محتوا به گونه‌ای متحول و بروز شوند تا در جهت تسهیل یادگیری برای زندگی با یکدیگر، یادگیری برای دانستن، یادگیری برای انجام دادن و بالاخره یادگیری برای زیستن باشد (گویا، ۱۳۹۰). بنابراین توصیه می‌شود مطالب و محتوای آموزشی کتاب‌های دوره انتقال متناسب با نیازهای روزانه مخاطبان تهیه شود و بهتر است مطالب به صورت بومی و محلی طراحی گردد تا سوادآموزان در یادگیری آن مشارکت بیشتری داشته باشند.

پیشنهاد می‌گردد درسی با نام مهارت‌های نوین زندگی جایگزین برخی از مواد درسی شود. این درس دربرگیرنده مفاهیمی همچون موارد زیر باشد: کار و فن‌آوری، چگونگی استفاده از عابر بانک، چگونگی استفاده از رایانه، گوشی موبایل و تبلت، چگونگی استفاده از روزنامه، مجله و کتاب به صورت اینترنتی، آشنایی با شبکه‌های رسانه ملی، آشنایی با شبکه‌های مجازی و استفاده صحیح از آنها. به علاوه توصیه می‌شود مطالب آموزشی همراه با تصاویر مرتبط با آن، در کلاس درس ارائه شوند تا امکان درک و فهم آنها برای مخاطبان فراهم شود.

نظر به اینکه تعدادی از آموزش‌یاران در دوره‌ی انتقال دارای مدرک تحصیلی دیپلم هستند و این مسئله ممکن است در فرآیند تدریس و یادگیری مخاطبان تاثیرگذار باشد، لذا استفاده از آموزش‌یاران با مدارک تحصیلی دانشگاهی و رشته‌های مرتبط با آموزش سوادآموزی، همچون رشته‌های آموزش ابتدایی و شاخه‌های مختلف علوم تربیتی می‌تواند به بهبود و ارتقاء آموزش‌ها کمک کند. همچنین پیشنهاد می‌شود آموزش‌دهندگان از بین افراد توانمند و با تجربه که در چندین دوره آموزش سوادآموزی مشغول به فعالیت بودند و با استفاده از تعیین صلاحیت‌های حرفه‌ای مورد نیاز انتخاب شوند.

ترتیبی اتخاذ گردد متناسب با زیرساخت‌های برنامه‌های تحول‌بنیادین در آموزش و پرورش، همگام با تصویب کامل تمامی موضوع‌های مرتبط با هر طرح در شورای عالی آموزش و پرورش و علیرغم تصویب و اجرای عملیاتی مرحله اول نظام آموزشی بزرگسالان، تلاش واقعی این باشد که با تعیین یک برنامه حساب شده از فرصت‌های موجود در مسیر توسعه پایدار در همه عرصه‌ها آن هم با تدوین ساختار جامع نظام آموزش بزرگسالان (توجه به ارزش محتوایی - چگونگی شکل‌گیری نظام آموزشی مد نظر متولیان، عناوین دوره‌های فعلی و ادامه برنامه‌های درسی، نحوه سنجش و ارزشیابی تحصیلی، تامین منابع مالی و آموزشی مربوطه و ...) استفاده شود. در این راستا ضروری است در مسیر ساماندهی و بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌های فضا، مدیریت منابع انسانی، تجهیزات و نظایر آن در راستای مطالبات مقام معظم رهبری همگام با مسایل اعتقادی و مصلحت‌اندیشی‌ها وضعیت سوادآموزی بزرگسالان را برای همیشه استمرار دهیم نه پایان دهیم. زیرا هر تغییر و تحول باید دقیقاً بر مبنای پیشرفت و تحول صورت گیرد و راز برقراری پیوند علم و دانایی و ایمان به سوی کمالات واقعی زمانی ارزش می‌شود که منش علمی، باور علمی، شخصیت علمی رفتار علمی و عملی ارزشی بشود و لاغیر.

فهرست منابع

- (۱) ابراهیم زاده، عیسی (۱۳۸۷). آموزش بزرگسالان. تهران، دانشگاه پیام نور، چاپ دوم.
- (۲) ابراهیم زاده، عیسی؛ امیرحسین، محمد داودی (۱۳۸۸). بررسی مولفه های اصلی آموزش بزرگسالان به منظور ارائه مدل مناسب در کشور. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، شماره ۱۰، صص: ۲۴-۳۲.
- (۳) پوررمضان، عیسی، امیری میکال، محمد (۱۳۹۳). تحلیل نقش نهضت سوادآموزی در توسعه فرهنگی روستاهای استان گیلان. چشم انداز جغرافیایی در مطالعات انسانی، سال نهم، شماره ۲۶، صص: ۸۹-۷۱.
- (۴) سازمان نهضت سوادآموزی (۱۳۹۳). برنامه ریشه کنی بیسوادی در جمهوری اسلامی ایران. ناشر: سازمان نهضت سوادآموزی. چاپ دوم.
- (۵) سایت قم نامه:
<http://www.qomna.com/paper/subject/۹۱۸۹/fordunews.com/index.html>
تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۹/۹.
- (۶) سایت شاپرک:
<http://www.shaparack.ir/articles/articles-breeding/۲۹>
تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۹/۹
- (۷) سایت وزارت آموزش و پرورش ایران
<http://www.medu.ir>
تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۸/۱۰.
سایت سازمان نهضت سوادآموزی
Imoiran.ir
تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۸/۱۰.
- (۸) سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
www.nlai.ir
تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۸/۵.
- (۹) سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵. راهنمای مامور سرشماری. ریاست جمهوری سازمان برنامه و بودجه کشور مرکز آمار ایران.
- (۱۰) شافعی، ناهید (۱۳۹۱). فارسی چهارم دبستان در بوته نقد. زمزمه، رسانه معلمان، نیمه اول اسفند ماه ۱۳۹۱، شماره ۱۰۵.

- (۱۱) شعبانی، حسن (۱۳۸۵). *مهارت های آموزشی و پرورشی*. انتشارات سمت، جلد اول.
- (۱۲) صباغیان، زهرا (۱۳۷۷). *درسهای سوادآموزی دفتر بین المللی آموزش سازمان یونسکو*. انتشارات مدرسه، چاپ دوم.
- (۱۳) فلاحیان، ناهید؛ آرام، محمد باقر؛ نادری، مریم؛ احمدی، آمنه (۱۳۹۱). *روش آموزش مطالعات اجتماعی ویژه تربیت معلم*. وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، چاپ سمارنگ، چاپ دوم، ۱۳۹۱.
- (۱۴) کتاب راهنمای علوم تجربی سال اول ابتدایی: تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۹/۲۰.
science-dept.talif.sch.ir/files/extract_file.php?file_id=۱۳۶
- (۱۵) کلانتری، رضا (۱۳۹۰). آب یا سو. لزوم طراحی برنامه درسی آموزش زبان فارسی در مناطق دوزبانه با نیم نگاهی به سختی های آموزش فارسی به ترک زبانان. *رشد آموزش ابتدایی*، دوره ۱۴، شماره ۸.
- (۱۶) *گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰*. (۱۳۹۱). ریاست جمهوری معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی مرکز آمار ایران. روابط عمومی و همکاری های بین الملل، چاپ اول.
- (۱۷) گویا، زهرا (۱۳۹۰). چگونه می توان میزان کیفیت را از قبل تعیین نمود؟. *فصلنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی*، دوره ۲۸، شماره ۴. تابستان ۹۰، صص ۱-۴.
- (۱۸) گویا، زهرا (۱۳۹۰). سیر تحول و شکل گیری برنامه های درسی ریاضی مدرسه ای در ایران. *فصلنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی*، دوره ۲۸، شماره ۴. تابستان ۹۰، صص ۴-۱۱.
- (۱۹) نباتی، رضا (۱۳۹۲). همیشه با قرآن، راهکارهایی برای تحقق هدف انس روزانه ی دانش آموزان با قرآن کریم. *رشد آموزش ابتدایی*، دوره ۱۷، شماره ۲، آبان ۱۳۹۲.
- (۲۰) نقیب زاده، میرعبدالحسین (۱۳۸۹). *نگاهی به فلسفه آموزش پرورش*. تهران: طهوری، چاپ بیست و پنجم.
- (۲۱) نیک نفس، سعید؛ علی آبادی خدیجه (۱۳۹۲). نقش تحلیل محتوا در فرآیند آموزش و طراحی کتاب های درسی. *مجله جهانی رسانه*، دوره ۸، شماره ۲، شماره پیاپی ۱۶، صص: ۱۲۴-۱۵۰.
- (۲۲) وطنی، علی؛ ابراهیمیان، علی؛ کیاشری، هادی (۱۳۸۷). *دانشنامه محتوا و مواد یادگیری با تاکید بر روش شناسی آموزش بزرگسالان*. جلد اول، وزارت آموزش و پرورش سازمان نهضت سوادآموزی.
- (۲۳) *ویژگی های کتاب های آموزشی، علوم تجربی (ویژه آموزش ابتدایی)*. سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی دفتر انتشارات کمک آموزشی، تابستان ۱۳۸۴.

(۲۴) A National report of Malawi (۲۰۰۸). *The development and state of adult learning and education (ALE)*. Ministry of women and child development. April, ۲۰۰۸.

(۲۵) Bacsich, paul; Pepler, giles; Frank Bristow, sara; Ossiannilsson, ebba; Creelman, Alistair; Szalma, eva and Slaidins, ilmars (۲۰۱۵). *Directorate-general for internal policies. Policy department B: structural and cohesion policies culture and education*. Manuscript completed in

September ۲۰۱۵.© European Union, ۲۰۱۵.

۲۶) Nyamugasira, warren; Consultant, lead(۲۰۰۵). *literacy and adult education (labe)* UGANDA report of the final evaluation of “Literacy and Continuing Education in Uganda ۲۰۰۰-۲۰۰۵” and “Family Basic Education in Uganda” ۲۰۰۳-۲۰۰۵ Programmes. October ۲۰۰۵.